

Отримано: 3 жовтня 2018 р.

Прорецензовано: 5 жовтня 2018 р.

Прийнято до друку: 6 жовтня 2018 р.

e-mail: and.olenka@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-3(71)-26-31

Андрущенко О. Ю. Ексклюзивні адверби у пізньосередньоанглійській: інформаційна-структура та синтаксичні особливості. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 3(71), вересень. С. 26–31.

УДК 811.111'02

Андрущенко Олена Юрївна,
кандидат філологічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЕКСКЛЮЗИВНІ АДВЕРБИ У ПІЗНЬОСЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ: ІНФОРМАЦІЙНА-СТРУКТУРА ТА СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Стаття присвячена становленню і розвитку середньоанглійських ексклюзивних адвербів протягом 1350-1500 рр. як нових засобів маркування інформаційної структури речення. Доводиться, що найчастіше означені елементи маркують в реченні стару інформацію для дискурсу і слухача, а також фокус речення (інформаційний або контрастний). Методика дослідження ґрунтується на поетапному застосуванні таксономії Е. Принс, формули Л. Ріцці, та доробок П. Куліковера для визначення типу фокусу. Як показує розвідка, для останніх властивий домінуючий порядок слів з адвербами.

Ключові слова: адверб, фокус, топик, інформаційна структура, стара/нова інформація для дискурсу/слухача.

Андрущенко Елена Юрьевна,
кандидат филологических наук, доцент, Житомирский государственный университет имени Ивана Франко

ЭКСКЛЮЗИВНЫЕ АДВЕРБЫ В ПОЗДНЕСРЕДНЕАНГЛИЙСКОМ: ИНФОРМАЦИОННАЯ СТРУКТУРА И СИНТАКСИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ

Статья посвящена становлению и развитию среднеанглийских эксклюзивных адвербов на протяжении 1350-1500 гг., как новых средств маркирования информационной структуры предложения. Доказывается, что указанные элементы чаще всего маркируют в предложении информацию старую для дискурса и слушателя, а также фокус предложения (информационный или контрастный). Методика исследования основывается на поэтапном использовании таксономии Э. Принс, формулы Л. Риччи и разработок П. Куликовера при определении типа фокуса. Как показывает исследование, для последних характерен доминирующий порядок слов с адвербами.

Ключевые слова: адверб, фокус, топик, информационная структура, старая/новая информация для дискурса/слушателя.

Olena Andrushenko,
PhD, Associate Prof., Ivan Franko Zhytomyr State University

EXCLUSIVE ADVERBIALS IN LATE MIDDLE ENGLISH: INFORMATION STRUCTURE AND SYNTACTIC CHARACTERISTICS

Middle English (ME) is termed as a transitory stage in the development of English syntax. While in the earlier stages of language evolution, word-order, as well as, temporal adverbials were considered the main information structural markers, ME with its more rigid morphology requires new means to express newness of sentence constituents. From this perspective, the paper deals with the rise and advancement of new exclusive adverbials (*onli, mereli, simpli, holli, outerli and plainli*) within 1350-1500. Analysis based on Rizzi's formula, Prince's taxonomy and Culicover's studies allows to elicit evolutionary pattern for exclusives in different stages, determining the ratio of different Focus type marking (informational or contrastive), as well as, discourse status representation.

Key words: adverbial, Focus, Topic, information structure, discourse/hearer old/new information, Late Middle English period.

Середньоанглійську мову (1150-1500 рр.) називають перехідним періодом у плані зміни базового порядку слів у реченні. Так, давньоанглійську мову називають мовою з позиційною обмеженістю дієслова (V2) (Bech & Salvesen 2014, van Kemenade & Westergaard 2012). Як правило, варіації порядку слів (ПС) у цей період тісно пов'язані з інформаційно-структурними факторами [5; 12; 14]. Сучасна ж англійська демонструє обмежені можливості маркування інформаційно-структурних особливостей через жорсткий порядок слів SVO [7]. У середньоанглійській тексті виявляють дієслівно-медіальне положення [6]. Під час переходу від давньо- до середньоанглійської мова втрачає мінімальну морфологію, необхідну для розмежування клаузи в контексті представлення старої / нової інформації, а саме вказівні займенники, прислівники, тощо [10; 11]. Враховуючи, що структурна організація речення протягом XII-XV ст. є більш жорстко синтаксично визначеною, у цей період з'являються нові маркери позначення інформаційно-структурних особливостей. У цьому контексті найбільш цікавою є поява ексклюзивних адвербів (*onli, mereli, simpli, holli, outerli та plainli*), що є метою нашого дослідження. Оскільки особливості адвербів у ранньосередньоанглійській мові висвітлені у попередніх роботах [1; 2; 3; 4; 8; 13], у статті пропонується аналіз пізньосередньоанглійської мови (МЕЗ), як періоду становлення усіх зазначених адвербів (1350-1500 рр.).

Методика нашого дослідження побудована на послідовному застосуванні при аналізі ІС речення генеративних прагматичних та синтаксичних методів дослідження та ґрунтується на диференціації таких характеристик як нова :: стара інформація у дискурсі, топик :: фокус у реченні [9; 15; 16].

Аналіз структурування дискурсу за критерієм «старої/нової» інформації Е. Принс [15] пропонує здійснювати з урахуванням таксономії «передбаченої обізнаності»: викликана > невикористана > передбачувана > така, що містить передбачуване > нова фіксована > абсолютно нова. Відповідно, інформацію у висловленні можна представити у вигляді таксономії двох взаємопов'язаних відмінностей (Табл. 1).

Таблиця 1.

Різновиди інформації у висловленні

Інформація	Відома для слухача	Нова для слухача
Відома для дискурсу	Викликана	(не зустрічається)
Нова для дискурсу	Невикористана	абсолютно нова

Як видно з Табл.1, головними факторами, що визначають структурування інформації, є її статус у дискурсі, а також особливості сприйняття слухачем. Статус інформації нової для дискурсу, так і для слухача, передбачає, що вона не була попередньо згадана. Окрім того, мовець припускає, що ця інформація невідома слухачеві. Напр.:

(1) *Two thingus* onli ne do thou to me; and thanne fro thi face I shal not ben hid. [verse 21] (*The Holy Bible...*)

(Мовець говорить, що готовий прийняти покарання, проте він наголошує на тому, щоб з ним не робили лише двох речей).

Статус інформації старої для слухача та нової для дискурсу стосується суті речей, про які, на думку мовця, слухач знає, проте, про неї не йшла мова у попередньому дискурсі.

(2) Bot witte þou wele, him thristis nocht after pyment ne wyne / ne after oþer liquore: bot aneli *after þe lufe of man* / þat he so dere boght. think þen / when þou dose ani thinge agayn his wille: þou dose as þe lues did / birles him galle to drinke, as a vnkinde wreche (*Rolle, Richard, of Hampole*).

(В епізоді розповідається про розп'яття Христа; інформація, як можна припустити, є відомою для читача, проте у контексті *after þe lufe of man* є новою для дискурсу).

Статус інформації старої як для слухача, так і для дискурсу, передбачає наявність інформації, про яку йшла мова в попередньому дискурсі.

(3) Except þe fest of Innocentis, þey schul change at þe chapitre of þe sonday or of þe fest or of þe vtas; wherfor þat þe seruisse of sonday is lefte, & þey schul make memori of þe fest biforne, but zif it be a dobel fest, þey schul make only *memori* of þe sonday (*The Rewle of Sustris Menouresses enclosid...*)

(Іменник *memori* згадувався у попередньому реченні, тому інформація є відомою для дискурсу і слухача).

Інформація відома для дискурсу, але нова для слухача не зустрічається, оскільки мовець припускає, що слухач слідкує за дискурсом.

Спроби формалізувати приписування ІС характеристик елементам речення призвели до появи низки синтаксичних генеративних моделей. Серед останніх найбільш відомою є модель Л. Ріцці [16], яка передбачає виявлення у компонентів речення наступних ознак: Foc – фокус, Top – топік. Речення представлене формулою: [ForceP[TopP[FocP[FinP[TP...]]]]], де ForceP (силова фраза) встановлює відношення речення до контексту; TopP (топік) презентує стару інформацію в реченні; FocP (фокус) експлікує нову інформацію; FinP (фінітна група) містить такі елементи як час, спосіб, стан тощо. Наведемо приклад використання моделі Л. Ріцці (4).

(4) Onli Mardoche bow|ede not kne*. (*The Holy Bible...*)

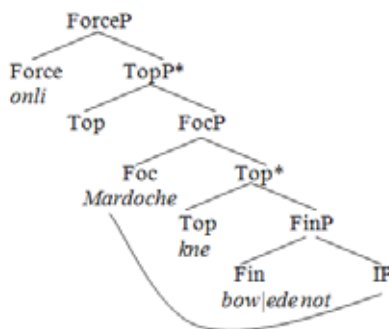

Рис. 1. Дериваційна ознакова модель інформаційної структури речення

Отже, відповідно до Рис. 1, *Mardoche* є фокусом речення. Автор наголошує у попередньому реченні, що усі слуги, щойно побачивши короля, встали на коліна за виключенням головного героя.

Як показує дослідження, усі елементи, які маркує адverb представляють фокус речення. У зв'язку з цим, розглянемо детальну класифікацію типів фокусу. Формальні методики для різних типів фокусу представлені П. Куліковером [9]. Вчений розрізняє три його типи: контрастний (5), інформаційний (6) та презентаційний (не зареєстрований). Варто зазначити, що Foc (F(t)) описує F-структуру, в якій Foc є конститuentом фокусу, t та Foc є коіндексами, F(t) є S-структурою з t, що замінює конститuent фокусу:

(а) Загальне правило для контрастного фокусу: у Foc₁(F(t)) елемент Foc₁ визначається як контрастний коли F(t/Foc₂) (Foc₂ ≠ Foc₁) є с-інтерпретованим. С-інтерпретацію визначають як зрозумілу з дискурсу.

(5) And after vnder Schithie & fro the see of Caspie vnto the flom of Thamy is AMAZOYNE þat is the lond of FEMYNYE, where þat noman is butonly aþ wommen (*Mandeville's travels*, 1:195)

(6) Інформаційний фокус: у Foc₁(F(t)) елемент Foc₁ є інформаційним фокусом, коли S вважає, що Н хоче S уточнити Foc₂ таким чином, що F(t/Foc₂). Інформаційний фокус може підпадати під визначення загального контрастного фокусу, оскільки в обох випадках висловлення потребує фокусу Foc₁(F(t)), де S-структура F(t/Foc₂) є С-інтерпретованою для певного Foc₂.

(6) This bawme groweth in no place but only þere (*Mandeville's travels*, 1:32)

(в) Презентаційний фокус: у $Foc_1(F(t))$ елемент Foc є загальним презентаційним фокусом тільки тоді, коли $F_2(t/Foc)$ не є с-інтерпретованим для усіх F_2 . Поняття презентаційного фокусу стосується речень, у яких представлено новий елемент для дискурсу. Конституент фокусу не є с-інтерпретованим у S-структурі.

Матеріалом дослідження виступають середньоанглійські манускрипти (6 мільйонів слів) корпусу *Corpus of Middle English Prose and Verse*. З означених текстів виокремленні наступні вживання аналізованих одиниць як ексклюзивних адвербів: *onli* – 804 приклади з-поміж 1810 речень (44,42%), *holli* – 304 з 2625 речень (11,58 %); *outreli* – 178 прикладів серед 419 вживань (42,48%); *plainli* – 127 серед 459 ілюстрацій (31,49%); *mere* 12 з-поміж 193 використань (6,22%).

Оскільки адверб *onli* у своєму ексклюзивному значенні сформувався ще у ранньосередньоанглійській мові [1; 2] та найчастіше використовується у значенні ексклюзивного адверба, пропонуємо розглянути його інформаційну структуру. (див. Табл. 2)

Таблиця 2.

Інформаційно-структурні типи з адвербом *only* у МЕЗ

Тип інформації	Стара для дискурсу і слухача		Нова для дискурсу і слухача	
(%)	64,45%		35,55%	
Тип фокусу	Контрастний	Інформаційний	Контрастний	Інформаційний
(%)	30,26%	69,74%	29,48%	70,52%

З Табл. 2 слідує, що у пізньосередньоанглійських писемних пам'ятках спостерігається тенденція до маркування адвербом інформації старої для дискурсу і слухача. Інші ексклюзивні адверби з'являються у мові у XIV-XV ст., за виключенням *outerli*. Останній, проте, за даними корпусу функціонує у значенні ексклюзива лише у XIV ст. (Див. Табл. 3).

Таблиця 3.

Ексклюзивні адверби у середньоанглійській

Адверб	Перша реєстрація у словнику (рік)	Реєстрація у значенні ексклюзивного адверба (рік)
<i>simpli</i>	1325	1425
<i>plainli</i>	1380	1425
<i>mere</i>	1475	1475
<i>holli</i>	1340	1390
<i>outerli</i>	1200	1382

Приклади вживання адвербів у функції ексклюзивів наведені у (7)-(11).

(7) *Be ledez of þat lyttel toun wern lopen out for drede || Into þat malscrande mere* (Purity, a Middle English poem)

(8) *Pogh þou haue haste, here zyt a messe..And nat symple a sakare, For hyt ys nat y-now for þe.* (Mannyng HS (Hrl 1701) 7297)

(9) *Wolde we..mak him hollych vr gouernour* (Hose wolde him (Vrn),42)

(10) *Ye weizt which is clepid an auncell..shal outirli be putt awei* (RParl.4.349a)

(11) *Ioseph ches Owt thre & thrytty, And Sixtene with him left pleylnly.* Lovel.Grail (Corp-C 80),16.518)

Дослідження адвербів (Див. Рис. 2) вказує на їх частіше використання ніж *only* при позначенні інформації нової для дискурсу та слухача (за виключенням *mere*).

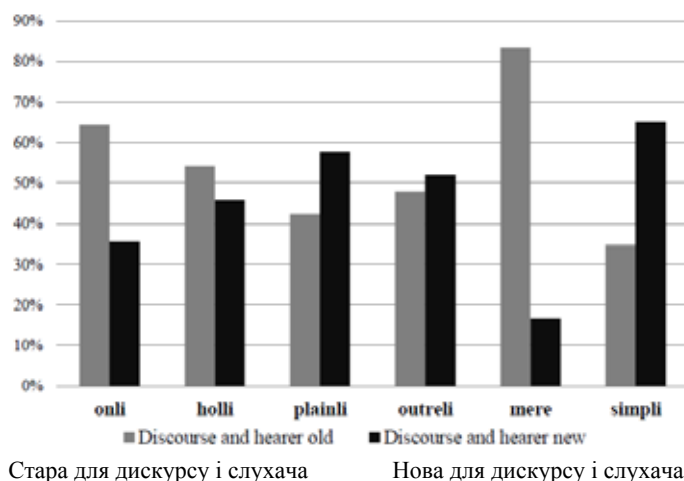

Рис. 2. Розташування ексклюзивних адвербів у МЕЗ

Типи порядку слів. При маркуванні інформаційного фокусу за допомогою адверба *onli* не спостерігається домінуючої моделі порядку слів (див. Рис. 3). До найбільш типових моделей належать Adv→SVO (12), SVO←Adv (13), SVAdv→O (14).

(12) *Oonli I bi|seche, ne bide**. [abyde BCEFH.] thow in the street (Holy Bible, Joshua, CAP. XIX. (668)

(13) *Y haue nede to this o thing oneli* (Holy Bible, Genesis, CAP. XXXIII)

(14) *bi cause it aught to be applied only to þe keyunge off the see.* (The governance of England, pg. 123)

Як показує розвідка для порядку слів Adv→SVO властиве використання прономінальних суб'єктів. Вживання прономінальних об'єктів характерне для моделі SV Adv→O.

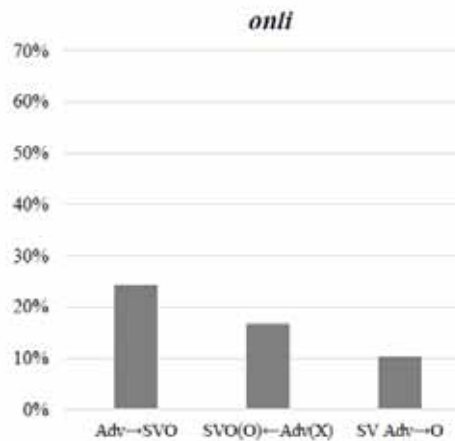

Рис. 3. Типи порядку слів з адвербом *onli* (інформація стара для дискурсу і слухача, інформаційний фокус)

Основні типи порядку слів з адвербом *onli* для маркування контрастного фокусу при вираженні старої інформації для дискурсу і слухача представлені на Рис. 4.

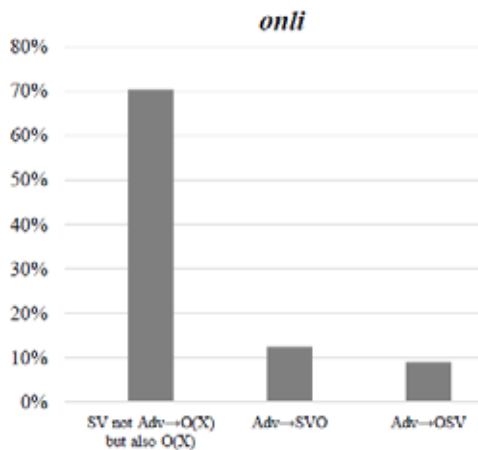

Рис. 4. Типи порядку слів з адвербом *onli* (інформація стара для дискурсу і слухача, контрастний фокус)

Для позначення інформації нової для дискурсу і слухача адверб *onli* найчастіше зустрічається у моделі S(v)VAdv->O(X) налічуючи 68% для інформаційного фокусу (15). Для позначення контрастного фокусу найпоширенішою моделлю порядку слів є SVO but Adv->O(X) нараховуючи 73% (Див. Рис. 5-6).

(15) And zit thei knowe not the vertue pereof but bei coueyten it & louen it only for the beautee. (Mandeville's travels, 1:130)

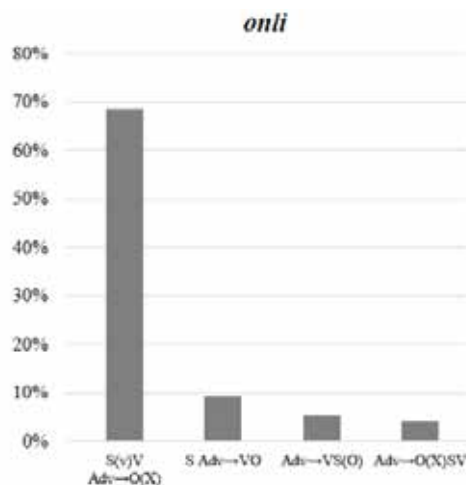

Рис. 5. Типи порядку слів з адвербом *onli* (інформація нова для дискурсу і слухача, інформаційний фокус)

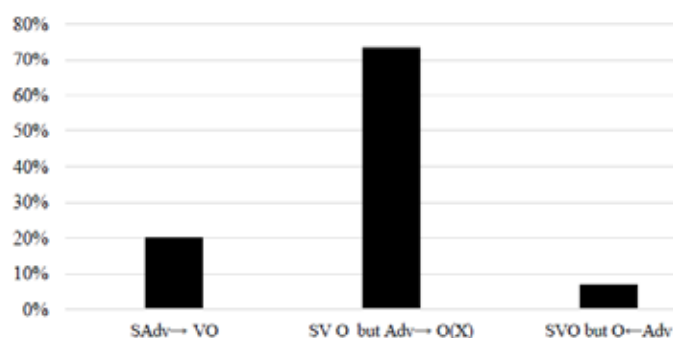

Рис. 6. Типи порядку слів з адвербом *onli* (інформація нова для дискурсу і слухача, контрастний фокус)

Домінантними моделями порядку слів для *holli*, *plainly*, *outerli*, *simpli* та *mere* для маркування інформації старої для дискурсу і слухача є S(v)VO←ADV, за виключенням адвербу *plainli*. Останній найчастіше використовується з моделлю S(v)V←Adv(O) налічуючи 52% (див. Рис. 7).

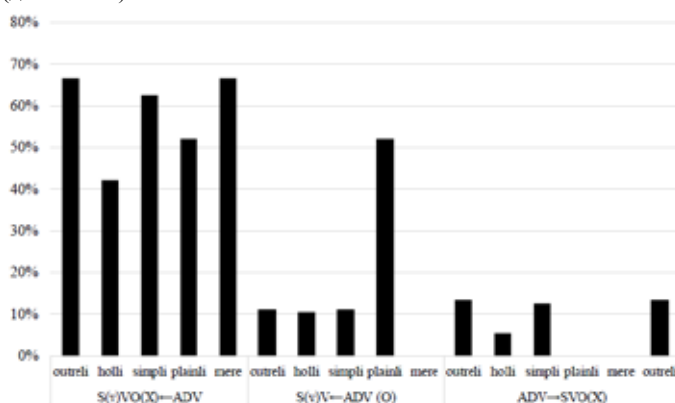

Рис. 7. Типи порядку слів з ексклюзивними адвербами (інформація стара для дискурсу і слухача)

Маркування інформації нової для дискурсу і слухача за допомогою адвербів найчастіше спостерігається з наступними моделями SV ADV→O(X) та S ADV→VO(X). Перший тип порядку слів є доміантним для моделей з адвербами *holli* (63%), *plainli* (50%) та *mere* (100%), а другий – для *simpli* (53%). Виключення складає адверб *outerli*, який рівноцінно зафіксований з обома типами порядку слів (див. Рис. 8)

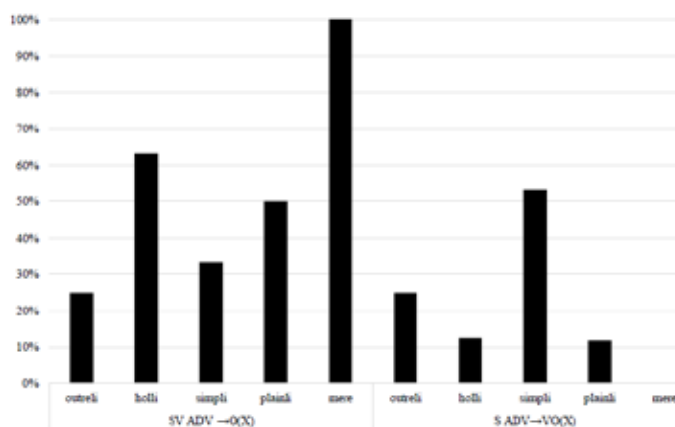

Рис. 8. Типи порядку слів з ексклюзивними адвербами (інформація нова для дискурсу і слухача)

Висновки. Ексклюзивні адверби у 100% прикладів позначають фокус речення (інформаційний або контрастний). Адверби найчастіше використовують для маркування старої інформації для дискурсу і слухача. Для кожного інформаційно-структурного типу властивий домінуючий порядок слів.

Література:

1. Andrushenko O. Exclusive Adverbials in Middle English. *Proceedings of the International Scientific Conference «Topical Issues of Science and Education»*, July 17, 2017. Vol. 2. Warsaw: R.s. Global S.z.O.O., 2017. P. 5–13.
2. Andrushenko O. Focusing Adverb Only Rise and Evolution in Middle English. *Linguistics Beyond and Within. Mind, Language, Society: Towards a Unified Theory of Language Structure and Use*, 22–23 October 2015. Lublin, John Paul II Catholic University of Lublin, 2015. P. 15–16.

3. Andrushenko O. Information-structural impact on adverbial only evolution in the Middle English language. *Science and Education in a New Dimension. Philology*, V5 (29). Issue 116. Budapest, 2017. P.10–15.
4. Andrushenko O. Middle English Exclusive Focusing Adverbials qua Information Structural Markers. *International Conference of English Historical Linguistics-19*. Essen: University of Duisburg-Essen, 2016. P.13–14.
5. Bech K., Salvesen Ch. Preverbal word order in Old English and Old French. *Information Structure and Syntactic Change in Germanic and Romance Languages*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publ, 2014. P. 233–269.
6. Bech K. Word order, information structure and discourse relations: A study of Old and Middle English verb-final clauses. *Information Structure and Syntactic Change in the History of English*. Oxford: OUP 2012. P. 66–86.
7. Birner B., Ward G. Information Status and Non-Canonical Word Order in English. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publ., 1998.
8. Brinton L. Discourse markers. *Historical Pragmatics*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2010. P. 285–314.
9. Culicover P. Explaining Syntax: Representations, Structures, and Computation. Oxford: OUP, 2013.
10. van Kemenade A., Westergaard M. Syntax and information structure: V2 variation in Middle English. *Information Structure and Syntactic Change in the History of English*. Oxford: OUP, 2012. P. 87–118.
11. van Kemenade A. Discourse relations and word order change. *Information Structure and Language Change: New Approaches to Word Order Variation in Germanic*. Berlin; New-York: Mouton de Gruyter, 2009. P. 91–118.
12. Los B. A Historical Syntax of English. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2015.
13. Nevalainen T. BUT, ONLY, JUST: Focusing Adverbial Change in Modern English 1500-1900. Helsinki: Societe Neophilologique, 1991.
14. Pintzuk S. Phrase Structures in Competition: Variation and Change in Old English Word Order. N.-Y.: Routledge, 2014.
15. Prince E. The ZPG letter: subjects, definiteness, and information status. *Discourse Description. Diverse Linguistic Analyses of a Fund Raising Text*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publ, 1992. P. 295–325.
16. Rizzi L. 1997. The fine structure of the left periphery. *Elements of Grammar: Handbook of Generative Syntax*. Dordrecht: Kluwer, 1997. P. 281–337.